

[Avaleht](#) > ... > [Kohtuasja Algamine](#) > [Eli Ja Liikmesriikide Õigussüsteemid](#) > [Liikmesriikide Erikohtud](#) > France

Liikmesriikide erikohtud

Sisu koostaja:

Prantsusmaa

Prantsusmaa

Sellel teabelehel antakse ülevaade Prantsusmaa konstitutsioonikohtust ja halduskohtutest.

Konstitutsioonikohus

Viienda Vabariigi põhiseadusega 4. oktoobril 1958 loodud konstitutsioonikohus (*Conseil constitutionnel*) ei paikne üld- või halduskohtute hierarhia tipus. Seega ei ole tegemist kõrgeima kohtuga.

Konstitutsioonikohtul on üheksa liiget ja iga kolme aasta järel vahetub kolmandik liikmetest. Liikmed nimetatakse ametisse üheksaks aastaks ning see ametiaeg ei ole pikendatav. Vabariigi president nimetab ametisse kolm liiget ning parlamendi mõlema koja (senati ja rahvuskogu) esimehed nimetavad kumbki kolm liiget. Endised vabariigi presidendid on *ex officio* konstitutsioonikohtu eluaegsed liikmed, kui nad ei täida selle kohtu liikme mandaadiga vastuolus olevaid ülesandeid. Sel juhul ei tohi nad konstitutsioonikohtu töös osaleda.

Konstitutsioonikohtu esimehe nimetab selle liikmete hulgast vabariigi president.

Konstitutsioonikohtu liikmeks saamisele ei ole kehtestatud vanusepiire ega erialase ettevalmistuse nõudeid. Konstitutsioonikohtu liige (*Conseiller*) ei tohi aga samal ajal olla valitsuse ega majandus- ja sotsiaalnõukogu liige ega töötada valitaval ametikohal. Liikmete suhtes kehtivad samad kutsealakeelud nagu rahvuskogu ja senati liikmete suhtes.

Konstitutsioonikohus on alaline organ, mille istungite toimumise sagedus oleneb talle esitatud küsimuste hulgast. Konstitutsioonikohus koguneb ja teeb otsuseid vaid täiskoosseisus toimuvatel istungitel. Otsuste vastuvõtmiseks nõutava kvoorumini kokkusaamiseks peab kohal viibima seitse kohtunikku. Häälte võrdse jagunemise korral on otsustav esimehe hääl. Eriarvamusi ei avaldata.

Menetlus on kirjalik ja selle puhul järgitakse võistlevuse põhimõtet. Valimiste küsimustes võivad pooled siiski teha suulisi avaldusi. Peale selle võivad pooled või nende esindajad teha suulisi avaldusi istungil, kus toimub eelarutelu põhiseaduslikkuse küsimuste üle.

Konstitutsioonikohtu sisulise pädevuse võib jagada kahte kategooriasse.

Pädevus kahte liiki vaidluste lahendamiseks

Seadusandlikud vaidlused

Konstitutsioonikohus teeb põhiseaduslikkuse üle eelotsuseid (*contrôle de constitutionnalité préventif*) ning need otsused on eraldiseisvad tegelike juhtumite läbivaatamise raames tehtavatest otsustest. Tavaliste õigusaktide ja rahvusvaheliste kohustuste korral ei ole selle menetluse kasutamine kohustuslik, kuid põhiseaduse rakendusseaduste (*lois organiques*) ja mõlema parlamendikoja kodukorra puhul on see kohustuslik. Taotlused selle menetluse kasutamiseks esitatakse pärast parlamendis toimunud hääletust, kuid enne seaduse jõustumist või ratifitseerimist või rahvusvahelise kohustuse heakskiitmist või parlamendi kummagi koja kodukorra jõustumist. Mittekohustuslikel juhtudel võib taotluse (*saisine*) esitada poliitilise võimu esindaja (vabariigi president, peaminister või rahvuskogu või senati esimees) või võivad seda teha 60 saadikut või 60 senati liiget.

1. märtsil 2010. aastal seati nn esmatähtsat põhiseaduslikkuse küsimust (*question prioritaire de constitutionnalité*) käsitleva menetluse jõustumisega sisse erakorraline põhiseaduslikkuse järelevalve. Alates sellest kuupäevast võivad kõik hagejad või kostjad või süüdistatavad kohtumenetluse käigus vaidlustada õigusnormi vastavust põhiseadusega tagatud õiguste ja vabadustega. Asja võib suunata konstitutsioonikohtule ainult siis, kui suunamise on heaks kiitnud kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu või kassatsioonikohus. Konstitutsioonikohus peab esitama oma arvamuse kolme kuu jooksul.

Konstitutsioonikohus teeb otsuseid pädevuse jaotumise üle seadusandlike aktide ja rakendusaktide vahel. Konstitutsioonikohtule võib asja esitada seadusandliku menetluse käigus konkreetset meedet käsitleva parlamendikoja (rahvuskogu või senati) esimees või valitsus või pärast menetluse lõppu peaminister, taotledes meetme õigusliku staatuse alandamist.

Valimiste või rahvahääletustega seotud vaidlused

Konstitutsioonikohus otsustab vabariigi presidendi valimise ja rahvahääletuste õiguspärasuse üle ning kuulutab välja nende tulemused. Konstitutsioonikohus otsustab ka mõlema parlamendikoja liikmete valimise ning nende sobivust ja diskvalifitseerimist käsitlevate õigusnormide õiguspärasuse üle.

Konstitutsioonikohtule võivad valimisküsimustes esitada taotlusi kõik valijad ning seetõttu on taotluste arv olulisel määral suurenenud pärast seda, kui võeti vastu valimiskulutuste korraldamist ja kontrollimist käsitlevad õigusaktid, sest konstitutsioonikohus toimib apellatsioonikohtuna parlamendi- ja presidendivalimiste kandidaatide jaoks.

Nõuandev roll

Konstitutsioonikohus esitab oma arvamuse, kui riigipea konsulteerib temaga ametlikult põhiseaduse artikli 16 (mis käsitleb täisvolitusi kriisi korral) rakendamise üle ja edaspidi selle raames tehtavate otsuste üle.

Peale selle konsulteerib valitsus konstitutsioonikohtuga vabariigi presidendi valimiste ja rahvahääletuste korraldamisega seotud tekstide üle.

Kõik otsused vormistatakse samal viisil ja need sisaldavad:

- viiteid kohaldatavatele õigusnormidele ja menetlustoimingutele;
- lõikudena esitatud põhjendusi, milles analüüsitakse aluseks olnud argumente ning täpsustatakse kohaldatavaid põhimõtteid ja vastatakse taotlusele, ning
- punktideks liigendatud resolutsiooni, milles esitatakse lõplik vastuvõetud otsus.

Need otsused on valitsusasutustele ning kõikidele haldus- ja kohtuorganitele siduvad. Need ei kuulu edasikaebamisele. Lõplik õigusjõud ei ole mitte ainult otsuse resolutsioonil, vaid ka selle aluseks olevatel vajalikel põhjendustel. Konstitutsioonikohus võtab siiski vastu taotlusi oluliste vigade parandamiseks.

Õigusnormi, mis on eelotsusega kuulutatud põhiseadusega vastuolus olevaks, ei saa vastu võtta või kohaldada.

Õigusnorm, mis on esmatähtsat põhiseaduslikkuse küsimust käsitleva menetluse käigus kuulutatud põhiseadusega vastuolus olevaks, tunnistatakse kehtetuks konstitutsioonikohtu otsuse avaldamisega või alates nimetatud otsuses sätestatud hilisemast kuupäevast. Konstitutsioonikohus näeb ette tingimused ja piirangud, mille raames võib vaidlustada õigusnormi juba tulenenud tagajärjed.

Valimistega seotud vaidlustes tehtud otsustega võidakse tühistada hääletamisedelid või valimised üldiselt ning neis otsustes võidakse tunnistada kandidaat sobimatuks ja/või näha ette valitud ametiisiku tagasiastumine.

Otsused toimetatakse pooltele kätte ja avaldatakse Prantsuse Vabariigi ametlikus väljaandes (*Journal officiel de la République française*). Eelotsuse korral avaldatakse ka parlamendi mis tahes taotlused ja valitsuse märkused.

Kõik konstitutsioonikohtu loomisest alates tehtud otsused on kättesaadavad konstitutsioonikohtu veebisaidil.

Halduskohtud

Halduskohtute ülesanded

Haldusasutuste akte vaatavad läbi haldusasutustest sõltumatud halduskohtud (haldus- ja kohtuvõimu lahususe printsiip), mis on üldkohtutest eraldiseisvad organid (pädevuste lahususe põhimõte (*dualisme judiciaire*)). Akte võivad läbi vaadata ka haldusorganid, kuid sel juhul kuuluvad nende organite otsused kohtulikule läbivaatamisele.

Halduskohtud (*tribunaux administratifs*) on haldusõiguse esimese astme üldkohtud. Erihalduskohtuid on palju ja need on järgmised:

- finantskohtud (regioonide kontrollikojad (*chambre régionale des comptes*) ja kontrollikoda (*Cour des comptes*));
- üleriigiline varjupaigaasjade kohus (*Cour nationale du droit d'asile*);
- distsiplinaarkohtud (eelarve- ja finantsdistsipliini kohus, kohtunike ülemkogu, kutsealade distsiplinaarorganid, ülikoolide kohtud jne).

Nende kohtute otsuste peale võib üldjuhul esitada apellatsioonkaebuse haldusajade apellatsioonikohtutele (*cours administratifs d'appel*), kelle otsuste peale võib omakorda esitada õigusküsimustega piirduva kassatsioonkaebuse kõrgeima halduskohtuna tegutsevale riiginõukogule (*Conseil d'État*). Selle rolli täitmisel kontrollib kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu ainult õigus- ja menetlusnormide õiget kohaldamist riiginõukogus vaidlustatud kohtuotsuste korral, nagu seda teeb ka kassatsioonikohus, kuid lisaks toimib riiginõukogu esimese ja viimase astme kohtuna teatavate vaidluste korral, näiteks ministrite võetavate regulatiivsete meetmetega seotud vaidluste korral.

Kahe kohtusüsteemi vahelisi vaidlusi kohtualluvuse küsimustes lahendab pädevusvaidluste kohus (*Tribunal des conflits*), millesse kuulub võrdsel arvul nii kassatsioonikohtu kui ka kõrgeima halduskohtuna tegutseva riiginõukogu liikmeid.

Konstitutsioonikohus teeb järelevalvet õigusaktide põhiseadusele vastavuse üle ega vaata läbi riigiasutuste võetud meetmeid või nende vastu võetud akte.

Halduskohtute sisestruktuur

Halduskohtud (kokku 42) ja haldusajade apellatsioonikohtud (kokku 8, varsti 9) on jaotatud kodadeks. Nende arv ja spetsialiseerumisvaldkonnad sõltuvad kohtu liikmetest ja kohtu esimehe kehtestatud sisestruktuurist. Kõrgeima halduskohtuna tegutseval riiginõukogul on ainult üks kohtufunktsioonidega osakond, nimelt kohtuvaidluste osakond (*Section du contentieux*). Muudel osakondadel on haldusfunktsioonid ning need vastutavad kõrgeima halduskohtuna tegutseva riiginõukogu nõuandva rolli täitmise eest.

Kohtuvaidluste osakonnal on kümme allüksust, mis on spetsialiseerunud eri liiki vaidlustele. Üldise haldusõiguse valdkonnas tehtavad otsused võetakse vastu kahe sellise allüksuse ühise otsusega (ühaksa liiget). Kui tegemist on keerulisema või konfidentsiaalsema juhtumiga, siis selle võib läbi vaadata kohtuvaidluste osakond (mille koosseisus on sellisel juhul allüksuste juhid, kohtuvaidluste osakonna juhataja ja asejuhatajad – 17 liiget) või kohtuvaidluste osakonna üldkogu (*Assemblée du contentieux*; sellesse kuuluvad kõrgeima halduskohtuna tegutseva riiginõukogu allüksuste esimehed ja selle eesistujaks on riiginõukogu aseesimees – 13 liiget).

Halduskohtute liikmete staatus

Halduskohtute liikmeid ei nimetata traditsiooniliselt kohtunikeks (*magistrats*) Prantsusmaa põhiseaduse tähenduses, sest seda nimetust kannavad ainult üldkohtute liikmed. Halduskohtute liikmete tegevust reguleerivad ametnike suhtes kohaldatavad üldised õigusnormid. Seetõttu ei sisaldanud halduskohtute liikmete suhtes kohaldatavad õigusaktid pikka aega ühtegi erinormi, mis oleks erinenud muud liiki ametnike suhtes kohaldatavatest õigusnormidest. Alates 1980. aastatest on halduskohtute liikmete nimetamise tingimusi siiski edasi arendatud, et tugevdada liikmete sõltumatust.

Konstitutsioonikohus kinnitas oma 22. juuli 1980. aasta otsuses halduskohtute olemasolu ja sõltumatust – asjaolusid, mis kuuluvad nüüd vabariigi õigusaktidega tunnustatud aluspõhimõtete hulka. Halduskohtunikel on

seega eristaatus, mis tagab nende sõltumatuse eelkõige sellega, et neid ei saa ametist tagandada.

Lisaks tunnustatakse halduskohtute ja haldusajade apellatsioonikohtute liikmeid seitsaadik, kui võeti vastu 20. aprilli 2016. aasta seadus nr 2016-483 ametnike käitumise ning õiguste ja kohustuste kohta, nüüd täieõiguslike kohtunikena (*magistrats*) (halduskohtumenetluse seadustiku (*code de justice administrative*) artikkel L. 231-1).

Kui üldkohtute kohtunikud moodustavad ühtse struktuuri (*corps*), siis halduskohtunikud jagunevad kahe struktuuri vahel: ühte kuuluvad kõrgeima halduskohtuna tegutseva riiginõukogu liikmed ning teise madalama astme halduskohtute ja haldusajade apellatsioonikohtute liikmed.

Nende suhtes kohaldatavad õigusnormid sisaldasid pikka aega mitmes õigusaktis, kuid on nüüd koondatud halduskohtumenetluse seadustikku.

Õigusvaldkonna andmebaasid

Õigusvaldkonna andmebaasid on Prantsusmaal kättesaadavad interneti vahendusel pakutava avaliku teenusena. Veebisait <https://www.legifrance.gouv.fr/> sisaldab järgmist:

- kõrgeima halduskohtuna tegutseva riiginõukogu, pädevusvaidluste kohtu ja haldusajade apellatsioonikohtute otsused ja teatavad halduskohtute otsused JADE andmebaasis ning
- konstitutsioonikohtu otsused CONSTITI andmebaasis.

Kas juurdepääs õigusvaldkonna andmebaasidele on tasuta?

Jah, andmebaasid on kättesaadavad tasuta.

Sisu lühikirjeldus

JADE andmebaas sisaldab 230 000 otsust, kusjuures igal aastal lisatakse 12 000 otsust, samal ajal kui CONSTITI andmebaas sisaldab 3500 otsust ja igal aastal lisatakse sinna 150 otsust.

Seotud lingid

[Kohtute pädevus - Prantsusmaa](#)

■ Viimati uuendatud: 12/05/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.